



## INFORMACINIS PRANEŠIMAS iš ES narkotikų stebėsenos agentūros Lisabonoje

2008 M. METINĖ ATASKAITA: OPIOIDAI – VIS DAR EUROPOS NARKOMANIJOS PROBLEMOS ESMĖ

### Įspėjamieji ženklai dėl visoje Europoje didžiausios narkotikų problemos – praneša ES narkotikų stebėsenos agentūra

(2008 11 6, LISABONA, **DRAUDŽIAMA SKELBTI IKI 10.00 VAL. VIDURIO EUROPOS LAIKU/Briuselio laiku**) Heroino keliamų problemų Europoje pokyčius pranašaujantys ženklai rodo, kad šalys privalo išlikti budrios ir pasirengusios imtis atsakomųjų veiksmų. Taip šiandien nurodė **ES narkotikų stebėsenos agentūros (EMCDDA)**, Briuselyje išleidęs savo **2008 m. metinę ataskaitą: narkotikų problema Europoje**.

**EMCDDA** duomenimis, opioidus vartoja 1,3–1,7 mln. **ES** ir **Norvegijos** gyventojų, o priklausomybės nuo heroino gydymo išlaidos Europoje sudaro didžiausią visų su narkomanija susijusių sveikatos priežiūros ir socialinių sąnaudų dalį. Šiandien paskelbti duomenys verčia dvejoti dėl anksčiau **EMCDDA** pateikto vertinimo, kad „padėtis kovojant su priklausomybe nuo heroino pamažu gerėja“ ir nurodo, kad tai tampa stabilia, bet ne mažėjančia problema. 2007 m. užregistruoti rekordiniai **Afganistane** gaminamo opijaus kiekiai Centrai kelia dar didesnę susirūpinimą, nes tai gali turėti tiesioginės įtakos dėl heroino vartojimo kylančioms problemoms Europoje <sup>(1)</sup>.

„Iš dabartinių faktų matyti, kad heroino sukeltos problemos nepasiekė kritinio masto, kaip yra buvę daugelyje Europos šalių dešimtajame XX a. dešimtmetyje“, – sako **EMCDDA** direktorius **Wolfgang Götz**. „Vis dėlto negalime nekreipti dėmesio į pasaulinę rinką užplūdusio heroino pavojingumą, nerimą sukeliančius heroino vartojimo rodiklius ar faktus, rodančius, kad sintetinių opioidų vartojimas gali tapti vis daugiau rūpesčių keliančia problema. Akivaizdu, kad reikia būti budriems. Kita vertus, kad Europa būtų pasirengusi laiku imtis veiksmų, nepaprastai svarbu užtikrinti geresnę mūsų informacinių sistemų gebėjimą reaguoti į daugelio šių žalingų medžiagų pasiūlos ir vartojimo pokyčius.“

Daugelyje ES šalių nuo 50 % iki 80 % visos gydymo paklausos buvo susijusios su opioidų vartojimu. Europoje nuo narkotikų kasmet miršta mažiausiai 7 000–8 000 asmenų, o perdozavimas nuo narkotikų yra viena iš dažniausių jaunų Europos narkomanų mirties priežasčių. Beveik 80 proc. nuo perdozavimo mirusių narkomanų vartojo opioidus, o šių narkotikų švirkštimasis yra pagrindinis būdas plisti su narkomanija susijusioms infekcinėms ligoms. Apskaičiuota, kad Europoje kasmet naujai ŽIV apsikrečia 3 000 narkotikus vartojančių asmenų. Be to, valstybių duomenimis, paprastai per 40 proc. švirkščiamuosius narkotikus vartojančių asmenų yra užsikrėtę HCV (hepatito C virusu). Pakaitinis gydymas opioidų vartotojams šiandien suteikiamas visose **ES valstybėse narėse, Kroatijoje ir Norvegijoje**, o šiuo gydymu per metus pasinaudoja maždaug 600 000 opioidus vartojančių asmenų.

### Įspėjamieji ženklai nurodo didėjančią susirūpinimą dėl heroino vartojimo

„Opioidų vartojimo tendencijų rodikliai rodo esant tam tikrą nerimą keliančių pokyčių“, – teigia **EMCDDA**. Naujausi ataskaitų duomenys rodo, kad, pavyzdžiui, heroino konfiskavimo atvejų daugelyje duomenis pateikusių šalių padaugėjo 10 proc. 2003–2006 m. laikotarpiu, o **Turkijoje** (svarbioje tranzito šalyje) konfiskuojamo heroino kiekis per šį laiką padidėjo daugiau nei du kartus. Nustatyta, kad Europoje 2006 m. iš

viso buvo konfiskuota 19,4 tonos (48 200 konfiskavimo operacijų) heroino (SZR-7, SZR-8 lentelės). Heroino pasiūlos kontrolė Europoje – pagrindinis neseniai paskelbto **EMCDDA** informacinio pranešimo <sup>(2)</sup> akcentas.

Be to, visos Europos duomenys rodo, kad pradedančių vartoti heroiną asmenų skaičius vis dar yra „toks, kad akivaizdu, jog ši problema artimoje ateityje ženkliai nesumažės“. Pirmą kartą gydysis dėl priklausomybės nuo heroino, kaip pagrindinio narkotiko, atėjusių pacientų padaugėjo beveik pusėje iš 2006 m. duomenis pateikusių šalių (TDI-3, i lentelė). Ypatingą susirūpinimą kelia keleto šalių pateikta informacija apie tai, kad vis dar yra pradedančių opioidus vartoti švirkščiamuoju būdu. O **Estijoje, Lietuvoje, Austrijoje ir Rumunijoje\*** daugiau kaip 40 proc. švirkščiamuosius narkotikus vartojančiųjų yra jaunesni nei 25 metų asmenys (Metinės ataskaitos 6 skyriaus 9 pav.).

Kitaip nei 2000–2003 m., kai mirštamumas nuo narkotikų apskritai turėjo tendenciją mažėti, dabartiniai duomenys rodo, kad mirties atvejų skaičius nesikeičia arba netgi didėja, o dauguma valstybių narių praneša, kad mirštamumas nuo to laiko didėja (DRD-2 lentelė, DRD-8 lentelė). Heroinas – tai narkotikas, nuo kurio mirštama dažniausiai, bet pranešama ir apie mirties nuo kitų opioidų atvejus. Nors apskritai vidutinis nuo perdozavimo mirstančių narkomanų amžius Europoje didėja (apie 35 metus), kai kurios šalys (**Bulgarija, Estija, Graikija, Latvija, Liuksemburgas, Austrija ir Rumunija**)\* nurodo santykinai didelį perdozavimo nuo narkotikų atvejų skaičių tarp jaunesnių nei 25 metų asmenų, o tai yra dar vienas patvirtinantis faktas, kad narkotikus vartoja jauni asmenys (DRD-2; DRD-9 i, ii, iii lentelės).

### Sintetinių opioidų įvairovė ir neteisėta gamyba

Ypatingas dėmesys šiais metais skiriamas vis gausesniems pranešimams apie sintetinių opioidų keliamas problemas. Pavyzdžiui, **Latvijoje ir Estijoje** esama duomenų, rodančių, kad 3-metilfentanilas yra vis daugiau problemų sukeliantis narkotikas. Nors šio narkotiko kilmė nėra aiški, kai kuriose ataskaitose spėjama, kad narkotikas neteisėtai gaminamas kaimyninėse **ES** šalyse. Dėl šio narkotiko stiprumo (fentanilo poveikis yra gerokai stipresnis už heroino), narkotiką vartoti gali būti itin pavojinga. Narkotiko pavojingumą patvirtina iš **Estijos** gauti duomenys apie 2006 m. fentanilu apsinuodijusių ir mirusių daugiau kaip 70 žmonių. **EMCDDA** šiandien taip pat išleidžia naująsias „narkotiko fentanilo charakteristikas“ <sup>(3)</sup>.

Tyrimų rezultatai rodo, kad perdozavimo pavojus labai sumažėja, jeigu heroiną vartojantiems asmenims taikomas pakaitinis gydymas tokiais preparatais kaip metadonas ir buprenorfinas. Vis dėlto, Europoje metadonas nurodomas kai kuriose tosikologinėse mirusiojo tyrimų išvadose. Faktai rodo, kad gera vaistų skyrimo praktika gali padėti išvengti šių mirties atvejų, ir kad į perdozavimo prevencijos klausimus būtina atsižvelgti rengiant klinikinę praktiką šioje srityje. Mirties nuo metadono atvejai nėra tiesiogiai siejami su bendru pakaitinio gydymo lygiu (žr. metinės ataskaitos 7 skyrių „Mirties nuo pakaitinio gydymo atvejai“).

**Wolfgang Götz** teigia: „Mirštamumo nuo narkotikų mažinimas yra aiškiai išdėstytas tikslas daugelio šalių kovos su narkomanija strategijose, bet mūsų veiksmai turi atitikti mūsų žodžius. Mes negalime leisti, kad kas valandą nuo perdozavimo, kurio buvo galima išvengti, mirtų po vieną jauną pilietį. Mes turime teikti pirmenybę perdozavimo prevencijos priemonėms ir sutelkti dėmesį į didelės rizikos grupes, pvz., neseniai bausmę atlikusius ar gydymą baigusius asmenis“ <sup>(4)</sup>.

---

### Pastabos:

<sup>(1)</sup> Bendra opijaus gamyba 2007 m. išaugo 34 proc. iki apytikriai 8 870 tonų, daugiausia – dėl padidėjusio gamybos Afganistane masto (2007 m. – 8 200 tonų). Dėl šios priežasties pasaulyje pagaminamo heroino kiekis gali siekti 733 tonas (UNODC, 2008 m.). Neseniai paskelbto UNODC „2008 m. opijaus gamybos Afganistane tyrimo“ duomenimis, opijaus gamyba Afganistane 2008 m. sumažėjo 6 proc. iki 7 700 tonų.

[http://www.unodc.org/documents/publications/Afghanistan\\_Opium\\_Survey\\_2008.pdf](http://www.unodc.org/documents/publications/Afghanistan_Opium_Survey_2008.pdf)

<sup>(2)</sup> Techninių duomenų dokumentas: „Heroino tiekimo į Europą kontrolė“ pateikiamas adresu:

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/technical-datasheets>

(<sup>3</sup>) EMCDDA narkotiko fentanilo charakteristikos pateikiamos adresu: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>. Daugiau informacijos taip pat žr.: *Ojanperä, I., Gergov, M., Liiv, M., Riikoja, A. and Vuori, E. (2008), 'An epidemic of fatal 3-methylfentanyl poisoning in Estonia', International Journal of Legal Medicine (in press)*.

(<sup>4</sup>) Neseniai į laisvę paleistiems kalėjusiems asmenims kyla itin didelis mirties nuo narkotikų, dažniausiai nuo piktnaudžiavimo medžiagomis ir narkotikų perdozavimo, pavojus. Neseniai Jungtinėje Karalystėje (JK) atliktame tyrime nustatyta, kad didžiausia rizika kyla per pirmąją savaitę bausmę atlikusiam asmeniui išėjus į laisvę – mirties nuo narkotikų atvejų buvo beveik 8 kartus daugiau vyrų atveju ir 10 kartų daugiau moterų atveju, palyginti su skaičiais praėjus vieneriems metams buvusiam kaliniui išėjus į laisvę (žr. metinės ataskaitos 7 skyriaus langelį šiuo klausimu).

Daugiau informacijos apie šiame pranešime spaudai nagrinėjamus klausimus rasite metinės ataskaitos 6 ir 7 skyriuose.

2008 m. metinėje ataskaitoje pateikti duomenys yra 2006 m. arba paskutinių metų, kuriais turima informacijos, duomenys.

**Šiame pranešime paminėtus paveikslėlius ir lenteles galima rasti 2008 m. Statistikos biuletenyje**  
<http://www.emcdda.europa.eu/stats08>

Informacija ir nuorodos į visus metinės ataskaitos veikalus, pranešimus spaudai, paslaugas ir renginius pateikiama adresu:  
<http://www.emcdda.europa.eu/events/2008/annual-report>

\* Šalys išvardintos ES oficialiųjų kalbų eiliškumo tvarka.